

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 84 (1463) Серада, 27 красавіка 1960 года Цана 40 кап.

ЛЮДЗІ СЯМІГОДКІ

МАЙСТАР ВОГНЕННАГА ШВА

Электраваршчыца Раіса Казлова толькі што вярнулася з Масквы. Яна была на прыеме ў Крамлі.

Дзесяць год назад, скончыўшы сямігодку, яна прыйшла на «Гомсельмаш». Зборачні цэх сустрэў яе нечуваным шумам. Грымелі канвееры, з тряскам распялілася іскры электраваркі, манатонна гулі пневматычныя малаткі. Сотні рабочых і работніц варылі вузлы, збіралі іх на канвееры, а потым фарбавалі гатовыя машыны.

З першых дзён Раіса прыглядалася да работ вопытных спецыялістаў, перадавікоў, і ёй хацелася быць такой як яны. Часта дзвючына адкадала ў бок ахоўных шчыток з цёмным шклom, садзілася на металічную раму і з сумам пазірала на сваю работу.

Здавалася б вельмі проста: замацаваў разам два брускі, уключыў электраварачны апарат, — і вары, раскідвай яркія пыскі агню. Але ж не адразу выходзіць. Часам Раісе здавалася, што яна ніколі не стане сапраўднай зваршчыцай.

Рабочыя, камсамольцы дапамагалі парадамі, паказвалі, як треба варыць.

— А ты смялей, смялей барыся за справу, — раіў вопытны электраваршчык Іван Баранцоў. — Ты будзеш добрай зваршчыцай. Вось убачыш.

Ён браў з рук дзвючыны шчыток, падстаўляў электрод да металічных брускоў і пачынаў варыць. А потым тлумачыў, чаму ў яго атрымліваецца чыста і акурата.

Таму ў Раісы зноў з'яўляліся ўзбуджэнне, упартасць і спрыт. Праз месяц ёй прывыклі разрад, і яна пачала працаваць самастойна.

Шоў час «Гомсельмаш» асвоіў вытворчасць камбайнаў для ўборкі сіласных культур. Раіса Казловай даручылі зварыць адзін з асноўных вузлоў новай машыны. І зноў — наўдзачы, расчараваная. Ад яе залежала цяпер многае. Зварыць яна раму выдатна — машына будзе працаваць больш тэрмін, зробіць дрэнны

шоў — сельскія механізатары памянуць надобным словам калектыў заводу. Сяброўская рука калектыву зноў дапамагла Раісе. Яна пачала варыць за змену па 50 вузлоў замест 30 па плану.

Зборшчыкі падыходзілі да дзвючыны і любаваліся ле выдатнай работай. Маставы кран пераносіў адну раму за другой на галоўны канвеер. Тут рама паступова абрасталала дэталамі, вузламі. У канцы канвеера выходзіў гатовы камбайн.

Пасля змены Раіа выходзіла з цэха бадзёра і горда збрэбеная работай. Яна абавязкова падыходзіла да пачцоўкі, дзе сталі выпускацца за дзень машыны, і лічыла іх.

— Сто пяцьдзесят камбайнаў за дзень, — з радасцю гаварыла сяброўкам. — Гэта значыць, за дзень мы забяспечылі сто пяцьдзесят калгасаў!..

Разам з прафесіянальнай сталасцю і высокім майстэрствам прыйшла і працоўная слава. Партрэт Раісы Казловай не сыходзіў з Дашкі гонару. Лісткі-малаткі часта паводзілі пра песпехі маладой электраваршчыцы. Яна дамаглася ракардоннай выпрацоўкі — дзюх норм за змену!

Цэх паступова стаў для Раісы родным домам, а калектыў — сям'ёю. Тут яна назаўсёды звязала сваё жыццё з вялікай партыяй камуністаў. Тут ёй аказалі высокае давер'е — тройчы пасылалі рабочыя Раісу сваім дэпутатам у гарадскі Савет. Раіса вельмі даражыць гэтым давер'ем.

Не так даўно ў цэх прыйшла дзвючына Васіліна Гарбачова. Шмат дзён яна была падобнай і не ведала, якой прафесіяй авалодваць. Начальнік цэха Вікенцій Раманавіч Нарбунтовіч прапанаваў ёй пайсці вучаніцай да сасера, але дзвючыне гэта было не па душы.

Васіліна ўсё часцей і часцей бывала на зварачным участку. Ёй падабалася, як залатым россыпам ляцяць іскры з-пад электродаў.

— Ці да мяне вучаніцай, — прапанавала Васіліне Раіса Казлова.

— Баюся, што ў мяне не атрымаецца...

Раіса ўсімхнула і расказала, як сама вучылася на электраваршчыцы.

— На, паспрабуй, — прапанавала яна Васіліне.

Тая прыкрыла твар шчытком, узяла ў рукі трымальнік, дакруціла электродам да металу. Пачуўся шыпячы трэск, пырснулі іскры... Васіліна разгубілася.

— Паспрабуй яшчэ, — настойвала Раіа, — атрымаецца...

Казлова дамовілася з начальнікам цэха, каб Васіліну Гарбачову прызначылі да яе вучаніцай. Праз месяц Гарбачова працавала ўжо самастойна.

Цяпер многія электраваршчыцы — былія вучаніцы Казловай паспяхова змагаюцца за ганаровае званне ўдариці камуністычнай працы. А Раісе прысвоена ўжо гэтак званне.

Раіса зварыла вузлы ў 30 тысячч камбайнаў. Якісць зборкі выдатная.

А гэта — падзвіг, падзвіг у працы. Вось чаму наш урад прывёў Раісу Казловай высокае званне Героя Сацыялістычнай Працы.

... Раіса стаіць ля трыбуны, глядзіць на шматсотныя калектывы камбайнабудульнікоў. Што скажаць ім у адказ на прывітанні?

— А ты, Раіса, не саромейся, — чуецца голас Васіліны. — Скажы!..

Тут кожны ведае Раісу. Гэта яе родная сям'я. Тут навучылі простую дзвючыну майстэрству, навучылі прыгожа жыць і верыць у сваю будучыню. Калектыв абраў Раісу Казлову дэпутатам гарадскога Савета, а камуністы — на XXIV з'ездзе Кампартыі Беларусі — абраў яе членам ЦК КПБ.

— Дзякую, дарагія таварышы! Дзякую за ўсё! — з радасцю і хваляваннем гаворыць яна.

Р. АРЦЕМ'ЕУ.

Работнікі друку, радыё і тэлебачання, выдавецтваў і культурна-асветных устаноў! Будзьце нястомнымі праваднікамі ў масы ўсёперамагаючых камуністычных ідэй, перадавога вопыту, духоўных багаццяў, накопленых чалавецтвам!

(З Заклікаў ЦК КПСС да 1 Мая 1960 года).

КАНФЛІКТ—СЭРЦА П'ЕСЫ

Алесь КУЧАР

У апошнія часы выдуча даволі востры канфлікт аб драматургіі, аб сучасным канфлікце. Есць адна добрая раса ў гэтых не зусім пленных дыскусіях. Пакуль на рэзэнтах Герояў Мазіван канструюецца адпаведна, можна сказаць, добра выдуманы, вобраз станоўчага героя, літаратура і драматургія памалу крочыць наперад.

Міхалёў-Шолахаў, не цікавячыся тым, ці будзе выяўлены крытыкай у Давыдава «сучкі і залзірынікі», стварэе чужою моццю вобраз. Гэты вобраз палюбіў ужо народ. Аляксандр Твардоўскі завяршае выдатна пазму «За даўлю дэль», Аляксей Арбузаў піша своеасаблівы п'есу «Круцкая гісторыя». Усё гэта творы розныя, не падобныя адзін на другі, і ў гэтым таксама іх вартасць.

У ходзе дыскусій выявілася, што маюць рашчу таварышы, якія дамагаюцца вострага канфлікту ў драматургіі, і памыляюцца тым, што імкнення адрозніваць тэорыю бесканфліктнасьці, выступае за паказ людзей дзіўна-чужага, ачышчэння ад сціп-жыцця. Безгрунтоўна выступілі апошніх добрых паказаў на прыкладах з жыцця заводу «Серп і молот» інжынер Т. Каменскі ў «Літаратурнай газеце».

У артыкулах абаронаў так званых «ідэальнага героя» гучыць своеасаблівы дагматызм: «я ведаю, да чаго гэта прывядзе!» Але палобных запалоўнаўняў не трэба баяцца.

Возьмем такі прыклад. Да чаго яшчэ нядаўна былі падобны некаторыя нашы газеты: у іх было шмат сумнага, шэрага, тырхліва не раздольнага. Знайшліся смелыя людзі, змянілі вобраз газет, у тым ліку і знешні. Пачалі выходзіць дадаткі да «Космопольскай правды», да «Ізвестыя». Газеты сталі цікавымі, змястоўнымі, іх з задавальненнем чытаюць. Газеты не баяцца пісаць як аб станоўчым у жыцці нашай краіны, так і аб цяжкіх перажытках старога. Балышніцкая партыйная прада не прытулілася ў гэтых газетах з прычыны таго, што прыкладна камуністычнай працы і жыцця знаходзіцца на якой паласе з фактамі астальных з'яў. Яна, гэтая балышніцкая прада, толькі больш моцна загучала. І ўвесь народ удзячы Цэнтральному Камітэту за такую перабудову газет. А газеты ж чытаюць амаль усе дзясны мільяну чалавек у краіне.

У літаратуры, вядома, справа больш складаная. Ды і косніцы тут большы. Тут мы часта самі сябе падохам. І толькі тая пісьменнік, якія перакананы ў сваім партыйным абавязку і правы ў мастацкіх вобразах адкрываць новыя з'явы і заканамернасці жыцця, дасягаюць вялікіх ступеней і фаншніцкім, варварскім свастапоглядам. — думалі мы тады. А тут канфлікт (ды такі востры!) паміж сваімі, ды яшчэ ў арміі, паказ адстагла камандуючага!.. І ўсё гэта «Правда» друку!

Але смелая, партыйная крытыка А. Карнейчука нашых недахопаў тады не толькі не пашкодзіла нашай арміі, але і прынесла карысць.

«Праўдзёны асветленне жыцця грамадства, народа ў творчых літаратурных і мастацтва, — гаворыць М. С. Хрушчоў, — мае на мэта паказ іх станоўчых, светлых і яркіх бокаў сацыялістычнай рэчаіснасці, якія складаюць яе аснову, так і крытыку недахопаў, ускрэсьці і асудзіць іх асноўных з'яў, якія тармозяць наш наступальны рух наперад.

У жыцці, у рэчаіснасці, побач са станоўчымі заўсёды існуе і адмоўнае, часамі побач з кветкамі расце бур'ян».

за востры канфлікт у драматургіі, за праўдзёны паказ жыцця. Вядома, зазначалі яны, гэта зусім не азначае неабходнасці штучна націскаваць на станоўчага героя «сучкі і залзірынікі». Наша задача — стварыць вобраз цэльнага героя, яркага, моцнага, мэтаакіраванага. Калі гэта асноўнае ў героі ёсць, дык яму не перашкаджаюць ніякія «сучкі і залзірынікі», як не перашкаджаюць яны Давыдаву, Чапаеву, паголінскаму Гаю з п'есы «Мой друг».

Гэта шыржэжэнне не адмаўляе існавання так званых герояў «ідэальных», як героі «Авадыя» Войніч не адмаўляюць Льва Талстога.

Драматург І. Курьянаў у артыкуле ў «Літаратурнай газеце» сярдэжае, што выступаюць супраць адмоўных з'яў — гэта не галоўнае; галоўнае — у стварэнні станоўчага героя. Але ж драматургія — гэта барацьба, канфлікт. Станоўчы герой толькі і можа выявіцца ў барацьбе з астальмі, косным, адмоўным. А што атрымаецца, калі будзе толькі станоўчы герой без супрацьлеглых сіл? На гэта добра адказаў на сходзе драматургаў Беларусі Кандрат Крапіва. Такі канфлікт, кажа ён, неадзінае тэма ў футболе і вароты адкрыты для ўдараў. Забівайце колькі хочаце голаў! На такі футбол не пойдзе ні адзін, нават самы заўзяты бальшчык футбала.

Беларускі драматург аднадушна падтрымаў неабходнасць вострага канфлікту ў драматургіі, аднадушна выступілі супраць дрэбных, нікчэмных тэм, супраць імкнення асобных драматургаў дагадзіць мяшчынскаму густу, супраць тых, хто любіць чорнымі фарбамі малюваць нашу рэчаіснасць.

Савецкая драматургія ў п'есах Лаўрэнава, Паголінна, Карнейчука, Вішнеўскага, Траўна, Крапіны і многіх іншых заўсёды сярдэжае высокія ідэалы, з'яўляюцца глыбока праблемнай, наватарскай. У п'есах гэтых аўтараў станоўчы герой можа ў суровай барацьбе з носьбітамі адстагла і варожага свастапогляду. Глыбокі канфлікт пакладзе ў аснову п'ес гэтых драматургаў. Праблемай, якія ставіць гэтыя аўтары, уласцівы смеласці і навізна. Мы памятаем, як усіх нас, што знаходзіліся ў арміі ў час Айчынай вайны, здзівіла, напрыклад, п'еса А. Карнейчука «Фронт». Які іншы канфлікт можа быць у арміі, што змагаецца на смерць з нечуваным пакрыважэрнасці варогам, акрамя канфлікту паміж савецкім гуманістычным і фаншніцкім, варварскім свастапоглядам. — думалі мы тады. А тут канфлікт (ды такі востры!) паміж сваімі, ды яшчэ ў арміі, паказ адстагла камандуючага!.. І ўсё гэта «Правда» друку!

І далей М. С. Хрушчоў гаворыць, што ўсё залежыць ад пазіцыі аўтара. Калі аўтар стаіць на партыйнай пазіцыі, дык злёгце супрацьставіць станоўчае адмоўнаму. Калі ж аўтар не радуюць поспехі свайго народа, ён будзе вышукваць толькі благое, корпача на сметніку.

Нам не патрэбна ні корпане на сметніку, ні базавыя, абіяжаемыя творы. Патрэбны творы смелыя, наватарскія. Гаворачы аб наватарстве, нельга, як гэта робіць рэжысёр В. Плучак у артыкуле ў «Літаратурнай газеце», ўсё зводзіць да адлюстравання знешніх адзнак часу, да моды. Тым больш, што ў нас, у Беларусі, раней за В. Плучака да гэтай «зторыі» схіліўся малады крытык А. Сабалеўскі.

Усё гэта больш-менш зразумела. Сапраўдны канфлікт неабходны ў драматургіі. Але ў нашай рэчаіснасці ён прымае часамі своеасаблівы і складаны характар. Выявіць яго, зразумець і паказаць — цяжка. Можна, вядома, дзейнічаць па шаблону: канфлікт паміж наватарам і кансерватарам, які любіць паказваць жыццё людзей сацыялістычных заводу некаторыя драматургі.

Тут трэба сказаць колькі слоў аб так званых «старых» канфліктах. У апошні час з'явіліся свёржжэнні, паводле якіх творы, у аснове сюжэта якіх знаходзіцца каханне, усталялі. Надаўна вядомы кінарэжысёр Сяргей Герасімаў пісаў:

«Характэрна, што ў такіх фільмах, як «Бранісец Пацёмкін», «Мяшчэ», «Чапаеў», «Трылогія пра Максіма», «Дэпутат Балтыкі», «Вялікі грамадзянін», «Лёс чалавека», амаль ніякіх адсутнічаю любючы сюжэты, на якім як правіла імкнучыся будаваць свой нетрыпальны драбрыт многія і многія прадстаўнікі «востра-сюжэтных драматургія».

Такім чынам, калі прытрымліваюцца свёржжэння С. Герасімава, дык любючы сюжэты устарэў, але ж амаль ва ўсіх названых ім творах ёсць не менш моцны канфлікт, выказаны формулай: «жыццё або смерць». Шмат якім героям пагражае смертная небяспека, некаторыя гінуць. Такія небяспека нашаму сучаснаму герою на заводах і ў калгасах не пагражае. І ўсё ж сіла ўздзеяння такога сюжэта та на гледача настолькі моцная, што і ў сучасных творах некаторыя аўтары скарыстоўваюць яго. Так гдзе дзвючына ў фільме С. Антонава і А. Заркі «Людзі на мосце».

Якія яшчэ са старых сюжэтных ходаў страцілі сваю сілу ў сучасныя умовах? Заўсёды вялікае ўражанне стваралася ў гледача, калі ён бачыў, як нягодны намагаюцца ўтапіць добрата чалавека. Але ж у нашых умовах чалавека ўражае станіца абарону гэтага несправядліва зганяванага чалавека. Праўда, факт, што дзяржава станоўчы на абарону такіх людзей, дапамог Крапіну ў яго дулоўнай камедыі «Хто смеяцца апошнім» яшчэ цікавей разгарнуць вобраз Туляга. Але Туляга — гэта ўсё ж вобраз, народжаны вострай класавай барацьбой пачатку трынаццатага стагоддзя. У сучасных умовах гэты стары канфлікт не будзе мець ранейшай вострыні.

Ды ці мала старых сюжэтных ходаў страцілі сваю сілу.

У гэтым пажысць сучаснай тэмы. А калі мы будзем казаць яшчэ: «каханне — стары сюжэт», «зайздрысць — таксама», «жыццё было ўжо», дык і зусім станоўчы драматурга зробіцца безвыходным. Для гледача каханне, самахварынасць, застаюцца моцнымі пачуццямі. А вольнымі справамі чалавек, калі яму нішто сур'ёзнае не пагражае, мы можам любавіцца, але па-сапраўднаму перажываць не будзем.

Часамі думаецца: няўжо вялікі завод ці мост, як у фільме «Людзі на мосце», не могуць стаць бліжэй нашаму гледачу? Гэта ж нашы людзі іх будавалі, укладлі ў іх сваю працу, лепшыя парыванні сэрца. Няўжо мы не здолны і ў драматургіі праяваць гмін нашай слаўнай савецкай індустрыі, як праявляў свой гмін рускай прыродзе класікі?

Тэарэтычна ўсё вельмі проста: можам, абавязаны. Але як гэта зрабіць у драме, на экране? Глядач любіцца мастам, але добра ведае, што нашаму сацыялістычнаму мосту нічога сур'ёзнага не пагражае. Ён спыкаўся. Іншая справа, калі б гэта было ў перыяд вайны і ад гэтага моста залежала жыццё многіх людзей. А так у фільме таго ж С. Антонава і А. Заркі ён упэўнены, што крыга не можа сур'ёзна пашкодзіць мост. А. М. Заркі, правільна робіць А. Арбузаў, які ў п'есе «Круцкая гісторыя» паказвае на будаўніцтве не тэхніку, а ўзаемаадносінны людзей. Арбузаў у сваёй п'есе выявіў асобныя новыя рысы людзей сацыялістычнай эпохі, але сюжэт п'есы зусім не новы. Есць і смерць галоўнага героя, і напакорак рэкамэндацыя С. Герасімава, моцны сюжэт, звязаны з каханнем. Вядомы, жыццё, смерць, каханне, жыццё, самахварынасць не выпаралі сабе як сюжэты пружыны твора. Праз іх мы будзем пачынаць новыя адносіны, і спыкаўся на класікаў: Чахалы, Горкага, Маўлаў, няма ў іх «красавых канфліктаў», няма часамі і каханя як галоўнай пружыны сюжэта. Але гэта не так. Калі няма ў простым сэнсе дзімы: жыццё або смерць, дык ёсць унутраная трыбога герою за сваё існаванне. Часамі страціць сваю чалавечую годнасць, інтэлектуальную свабоду, веру ў ідэалы — горш, чым памёрці. Гэта адчуваецца ў творах класікаў.

Ды зрэшты нішто і не патрэбна, каб абавязкова ў кожным творы быў такі зван «красавы канфлікт». Рэчаіснасць нараджае бэліц сур'ёзных супярэчнасцей, усё наша жыццё развіваецца шляхам дыялектычнага перамагання гэтых супярэчнасцей. Няхай гэта супярэчнасць не антаганістычная, але яны сур'ёзныя, і вырашэнне іх выклікае барацьбу. Інтэлектуальны рэс чалавек, станаўленне ў ім камуністычных рыс, перамаганне старога, ломка характэрнасці, канфлікт, дармо што ён адбываецца ў самім чалавеку. Каханне, яго хочучы адмовіць некаторыя канфлікт. Нарэшце, барацьба паміж перадавым рабочым, такім, напрыклад, як рабочы Мінскага аўтамабільнага заводу Гуткевіч, што сканструяваў новы аўтамабіль, і кансерватывымі прадстаўнікамі тэхнічнага савету заводу, — гэта канфлікт. Важна толькі, каб супярэчнасць, канфлікт не здыраўся спрычкамі з-за аднае шайбы-гайка, каб усё было напоўнена зместам, каб вырашэнне канфлікту было аязана для героя з сур'ёзнымі зменамі ў жыцці.

Беларуская драматургія, у якой заўсёды былі моцныя трагічныя і ідэальныя ідэі, не пагражаюць ніякіх фармалістычных ўхілаў, але наша драматургія заўсёды была востра-сюжэтная. Па гэтым шляху ідуць і маладыя драматургі, сярэд якіх цяпер назіраецца творчы ўздым. Пытанне аб канфлікце для іх — не марнае пытанне. У тых, хто абараняе «ідэальнага героя», выходзіць, што адзіная адзнака каштоўнасці драматычнага твора — наяўнасць у ім станоўчага героя. Але што ж тады рабіць з сатырычнай камедыяй, якая ў Беларусі мае такія моцныя таленты, як К. Крапіна? (Заканчэнне на 2-й стар.)

Пасланцы братняга народа

У братняй, сардэчнай дружбе жыць народы Беларусі і прапоўнай Венгрыі. На палях і дарогах Венгерскай Народнай Рэспублікі можна убачыць трактары «Беларусь» і магутныя мінскія самазвалы. Жыхары Мінска з ахвотай набываюць тавары, якія прывозяць венгерскія сябры. Беларускія турысты знаёмяцца з прыгажосцю Венгрыі.

Заўчора ў Мінск, па запрашэнню ЦК КПБ, прыйшла дэлегацыя Венгерскай Сацыялістычнай рабочай партыі. У яе складзе член Палітбюро ЦК ВСРП, першы намеснік старшын Венгерскага рэвалюцыйнага рабоча-сялянскага ўрада Дзюльа Калаі (кіравнік дэлегацыі), член ЦК ВСРП, сакратар Будапешцкага гаркома ВСРП Дзэжо Кіш, член ЦК ВСРП, сакратар абкома ВСРП вобласці Саболь-Сатмар Андран Бенкеі.

У той жа дзень госці сустрэліся з кіруючымі работнікамі рэспублікі. На сустрэчы прысутнічалі кандыдаты ў члены Праўдзёна ЦК КПСС, першы сакратар ЦК КПБ К. Т. Мазураў, старшыня Савета Міністраў БССР П. Я. Кісялёў, сакратары ЦК КПБ Ф. А. Сурганав, П. М. Машараў, намеснікі старшын Савета Міністраў БССР І. Ф. Клімаў, А. І. Золтаў, першы сакратар Мінскага абкома КПБ С. О. Прытыцкі, загадчык аддзела ЦК КПБ М. І. Гагір, старшыня Мінскага аблвыканкома У. Ф. Міцкевіч, сакратары Мінскага гаркома КПБ А. А. Савельеў, А. Т. Караткевіч, старшыня Мінскага гарсавета В. І. Шаранаў, намеснік загадчыка аддзела ЦК КПБ Г. Г. Чарнушчанка.

У праўдзёме займаюць месцы цэпла сустрэты прысутнымі госці з Венгерскай Народнай Рэспублікі.

Сход адкрыў першы сакратар Мінскага гаркома КПБ А. Б. Насілоўскі.

— Дазвольце мне, — сказаў ён, — ад імя працоўных нашага горада, ад усёй душы сардэчна вітаць дарагіх гэсцей і ў іх аснове — працоўных Венгерскай Народнай Рэспублікі, якія актыўна змагаюцца за пабудову сацыялізма ў сваёй краіне, за ўмацаванне міру ва ўсім свеце.

Вечарам венгерскія сябры наведлі клуб імя Дзяржынскага, дзе адбыўся сход актыву Мінскай гарадской партыйнай арганізацыі, прысвечаны сустрэчы з дэлегацыяй братняга народа.

У праўдзёму сход — кандыдаты ў члены Праўдзёна ЦК КПСС, першы сакратар ЦК КПБ К. Т. Мазураў, старшыня Савета Міністраў БССР П. Я. Кісялёў, сакратары ЦК КПБ Ф. А. Сурганав, П. М. Машараў, намеснікі старшын Савета Міністраў БССР І. Ф. Клімаў, А. І. Золтаў, першы сакратар Мінскага абкома КПБ С. О. Прытыцкі, загадчык аддзела ЦК КПБ М. І. Гагір, старшыня Мінскага аблвыканкома У. Ф. Міцкевіч, сакратары Мінскага гаркома КПБ А. А. Савельеў, А. Т. Караткевіч, старшыня Мінскага гарсавета В. І. Шаранаў, намеснік загадчыка аддзела ЦК КПБ Г. Г. Чарнушчанка.

У праўдзёме займаюць месцы цэпла сустрэты прысутнымі госці з Венгерскай Народнай Рэспублікі.

Сход адкрыў першы сакратар Мінскага гаркома КПБ А. Б. Насілоўскі.

— Дазвольце мне, — сказаў ён, — ад імя працоўных нашага горада, ад усёй душы сардэчна вітаць дарагіх гэсцей і ў іх аснове — працоўных Венгерскай Народнай Рэспублікі, якія актыўна змагаюцца за пабудову сацыялізма ў сваёй краіне, за ўмацаванне міру ва ўсім свеце.

Далей А. Б. Насілоўскі гаворыць аб дружбе, якая звязвае на вечнае два братнія народы.

Сустрэты прыяглымі апладзісментамі, на сходзе выступіў Дзюльа Калаі. Ад імя венгерскага народа, урада Венгрыі і Венгерскай сацыялістычнай рабочай партыі ён перадаў гарачае прывітанне працоўным Савецкай Беларусі.

Д. Калаі расказаў пра песпехі венгерскага народа ў будаўніцтве новага жыцця, аб рабоце партыі на ідэалагічным фронце, аб яе барацьбе за развіццё навукі і культуры венгерскага народа.

Сакратар Мінскага гаркома КПБ А. Б. Насілоўскі падзякаваў тав. Калаі за выступленне і абавязкі здараві ў гонар венгера-савецкай дружбы.

Шмат стараннасці, кемлівасці і ўмення ўкладваць у сваю работу майстры жываціснага аддзялення Мінскага фарфор-фаянсавога заводу. У іх руках бескарыявольныя фігуркі, якія паступілі з аблачу. З кожным мазком фарбы лны нібы ажываюць, станоўчыя усё больш прыябамі. Дзсяткі тысяч вырабаў прадпрыемства — розныя вазы, статуэткі, шкатулак — упрыгожваюць невялікія савецкія людзі. Цяпер завод рыхтуецца да рэспубліканскай выставы дэкаратыва-прыкладнага мастацтва і мастацкай прамысловасці. У праграме яго работ дэкаратываўныя вазы, рэкартываўныя ўпрыгожкі і фаянсы, сувеніры на беларускія тэмы: «Лявоніха», «Мастушкі», «Цымбалісты» і інш.

НА ЗДЫМКУ: Мастак заводу Валентын КІРЬЛЕНКА за распрацоўкай човага ўзору вады.

Фота Н. Беларобіка. Фотарухавіца БЕЛТА.

Творчасць самадзейных кампазітараў Віцебскай вобласці даўно прыцягвае да сябе ўвагу грамадскісі. Выданыя ў 1957 і 1959 гг. абласным Домам народнай творчасці зборнікі «Песні Віцебшчыны» і «Песні над Дзвіной» пазнамілі аматараў музыкі, удзельнікаў мастацкай самадзейнасці з творчасці электрыка Лепаўскага і музыкантаў Я. Шаўдурскага, загадчыка навуцальнай часткі Ветрынскай школы-інтэрната М. Пятранкі, пенсіянера з Гарадка С. Малішавы, служачай з Полацка Л. Барановіч, студэнтаў Віцебскага музычнага вучылішча Я. Касалапава і В. Гарботоўскага, супрацоўніка РДК В. Смірнова і інш.

Такія песні, як «Ой, старонка мая, ты, лясная», «Запвіла каліна», «Песня аб калгасным полі», «Добрыя раціны, Віцебск любімы», «Сілы міра перамогуць», напісаныя самадзейнымі аўтарамі Віцебшчыны, прагучалі ў радыёканцэртах. У прапагандае лепшых узораў творчасці самадзейных кампазітараў актыўна ўдзел прымаюць Віцебскі абласны Дом народнай творчасці. Намы прафесіянальны аўтары Я. Цікоцкі, Р. Пукст, Л. Лукас, П. Падкавіраў, Г. Вагнер, Ю. Семянкіа апрадавалі многія мелодыі ў выдатных зборніках, зрабілі яркія харавыя песпені ў крыпціцы для выканання песень у канцэртах. У выніку дапамогі самадзейным кампазітарам Віцебскай вобласці з боку прафесіяналаў Б. Магалавіч вучыцца зараз на кампазітарскім аддзяленні Беларускай кансерваторыі, а Г. Чарноў — на тэарэтычным аддзяленні Мінскага музычнага вучылішча.

Самадзейныя кампазітары Віцебшчыны

Аб даволі значнай кансультацыйнай рабоце сярод самадзейных кампазітараў Віцебшчыны сведчыць і абласны семінар пачынаючых аўтараў, на якім абмяркоўвалася творчасць дваццаці самадзейных кампазітараў.

Звяртае на сябе ўвагу значная колькасць песпен і інструментальных п'ес, створаных за апошні час на Віцебшчыне: іх было выканаана восемдзесят. Праўда, многія з іх не дасканалыя, некавыя, але колькасць сведчыць аб творчай актыўнасці аўтараў, іх жаданні стварыць музыку для свайго народа. Тэматыка творчасці самадзейных кампазітараў разнастайная. Тут песні і аб вялікім Леніне («Ленін кліча» В. Гарботоўскага, «Мы юныя леныны» М. Пятранкі), і аб брыгадах камуністычнай працы (Я. Касалапаў, В. Сміроў, В. Гарботоўскі), і аб Радзіме і Віцебску. Амаль ва ўсіх аўтараў напісаны песні аб цалінных землях і героях сельскай гаспадаркі (А. Палонскі, В. Астапук, І. Шчарбініскі, І. Шоста), аб міры і дружбе (І. Сцяпанав, В. Радзінны, Г. Беліцкі, В. Барабаш, В. Барабанаў, С. Варноў), шмат лірычных песпен.

Аднак аўтары не заўсёды ставяць крытычна да літаратуры тэхніцы сваіх песпен. На жал, таіх прыкладаў, калі літаратурнай першаасновай песні станоўчыя, як у п'есах Я. Варноў, верш У. А. Мажоўскага, або як у В. Гарботоўскага, Я. Касалапава, Г. Беліцкага — вершы А. Пукіна, В. Букава, С. Прахоўскага, А. Русака, П. Варноўска, — вельмі мала. У большасці музыка пішаца на назрэбны, без мастацка

кіх вобразаў і выразнай паэтычнай моцы вершы невядомых аўтараў. Нават пісьменнасць многіх такіх вершаў не адпавядае элементарным патрабаванням граматыкі і логікі. Так, не менш дзесяці песпен напісаны на тэкт мясцовага аўтара т. Пепляева аб Віцебску. Тэкт гэты праязны, складаецца з палжкіх тэкт І. Цітова напісаны песні аб камуністычных брыгадах.

Нават калі тэкт і ўдалы, самадзейныя кампазітары не заўсёды раскрываюць яго настрой. Так, напрыклад, С. Варнова ў песні пра 8 сакавіка на яўдалы тэкт В. Кур'янава ідэю аб велічы подзвігаў жанчын звяла на нішто свай «дзіцячай» па вобразнаму строю мелодыі. Другі прыклад — песня А. Палонскага на словы В. Сямкіна, дзе змест бадзёрнасці, веры ў жыццё яког мы адчуваем у словах, у мелодыі гучыць сум, туга: тог ж самае і ў песні І. Шчарбінскага «Пра шчасце ўсенароднае».

Адзін з самых буйных недахопаў у творчай дзейнасці аўтараў вобласці — слабая тэарэтычная падрыхтоўка. А таму нават вельмі добрыя, яркія мелод

НА ПАРОЗЕ НОВАГА ЖЫЦЦА

На дыпломным спектаклі выпускнікоў Тэатральна-мастацкага інстытута «Не было ни гроша, да разве алтын» у клубе будаўнікоў гледачы былі асабліва патрабавальнымі; слухачы ўніверсітэта культуры — інжынеры, тэхнікі, мюляры, тынкоўшчыкі — пасля прапоўнага для іх прыйшлі ў клуб назімаючы за творами славагута драматурга, стваральніка рускага нацыянальнага тэатра А. Астроўскага.

Спектакль пачаўся. Падзеі на сцэне захапілі гледачоў праўдзіннымі вобразамі, праз якія драматург раскрывае жалівае ўладу грошай у капіталістычным грамадстве. Імяна гэтага асноўнага думачы гучыць лейтматывам у спектаклі, гучыць пераказаным. Праўда, іншы раз голас маладых навітоўчых актэраў зрываецца і зніжае ідэяна-мастацкую сілу асобных сцэн.

Увасобіць паўнацінна на сцэне вобразы славагута драматурга — справа нялёгка нават для вопытных майстроў тэатра. І ўсё ж маладыя актэры нахэй яшчэ па-вучнёўску, але шчыра імкнучыся данесці да сэрца гледача высакордына ідэю і цудоўныя вобразы Астроўскага. Гэта вынік работы рэжысёра — педагога А. Бутакова. Асабліва адказная задача выпала на долю студэнта В. Драбшэўскага, выканаўчы ролі Круціцкага. Пераканаўча праявіў актэра першую частку маладога Круціцкага ў IV дзеі. Малагод гэты патрабавваў удумлівай працы як па ўнутранай лініі, так і па зніж слова, якое павіна гучаць на сцэне музычна. У першай частцы маладога актэра напэўнае кожнае слова думкай. У другой жа частцы, асабліва ў кульмінацыйным месцы, калі Круціцкі ўбачыў, што ён згубіў грошы, заштыў у шынялі, у Драбшэўскага не хапае творчага напэўнага і тэхнікі ў голасе, бо ён не разлічыў свае сілы ў пачатку.

Не знайшла сваё паўнаціннага раскрыцця і сцэна ўначы.

... Круціцкі блукае з даўбоў і рукаў вакол свайго дома, чакаючы бандытаў, якія могуць забіць яго жонку, але не гэта турбуе яго, ён думае толькі аб адным — аб сваім багаці, грошах. Імяна тут не хапае другога плана, глыбокага падтэксту ў раскрыцці вайковай сцэны.

І ўсё ж, нягледзячы на асобныя недахопы, ролі Круціцкага вельмі карысна для Драбшэўскага. Іна яскрава сведчыць аб цікавых магчымасцях і сцэнічных здольнасцях будучага актэра, хаця яшчэ і не поўнасьцю выяўленых у першай надзвычай складанай працы.

Лёбач з ліній Круціцкага ў спектаклі праходзіць і другая лінія — барацьба за годнасць чалавека. Гэтую лінію, як прамыне святла ў «цёмным царстве» Круціцкага, нясуць жонка яго Ганна Ціханавіч (Н. Хітрыкава) і памешнік Насія (Л. Былінская). Жыцьцё іх цяжэ не па паверхні, а па тых унутраных рэчышчах, якія зьявляюць іх сэрцы адзінымі жаданымі і імкненямі да справядлівасці і шчасця.

Многа зрабіла Н. Хітрыкава ў пошуках характару, раскрыцця светлагляду сваёй гераіні (сустрэчы Ганны Ціханавіч з Бакулыным, апошні дыялаг з Насіяй).

Роль Насіі выканала Л. Былінская. Маладая артэстка выдэ шыра сваю гераіню ад адной сцэны да другой, як бы стрымліваючы яе пачуцці. Мы бачым, як ё ёнае яе пачуццё сэрца, нібы птушка ў клетцы, жадаючы вырвацца на волю. Але гэта толькі жаданне, а пакуль што Насія чына павіна хадзіць па цёмных завалках Масквы з пасведчаннем «беднай нявесты» і жабраваць...

Больш за ўсё ўдаліся Былінскай лірычным спэцы сучасны з Мадэстам Рыгоравічам. Тут яна хочэ ў мазах адрываецца ад свайго жабрацкага дэсу. Былінскае добра малое знешні рысунак Насіі — яе рухі пластычныя, павольныя і мяккія.

Хапелася, каб больш палымны быў пратэст супраць цёткі, якая ўгаварвае яе стаць палюбоўніцай купца Разнавесова. Не прагучала ў артэсткі самая моцная сцэна ў п'есе — сустрэча Насіі з Разнавесавым, якая напэўна ў Астроўскага трагедычным нотам: «Гоепазі, нічога я не прашу ў цябе! Аднае смерці, толькі аднае смерці!» Гэты крык думкі маладой дзяўчынкі, беднай няшчаснай сіроткі, якая гатова прыняць смерць, але не іці на ганьбу да Разнавесова, прайшоў міма вобраза Насіі, а значыць — і ўсяго спектакля. А гэта сцэна адгрывае выключную ролю ў раскрыцці ідэі п'есы.

Цікавы і яркі вобраз купецкай дочанькі Ларысы намалевала студэнтка Л. Давідовіч.

Удалая праца маладога актэра Э. Гагоўскага ў ролі Ялсі. Тут многа гумору, камедыйных прыстававанняў, якія характэрны для вобраза Ялсі. Іншы раз, праўда, малады актэра губляе пачуццё меры і пачынае перагравваць, каб лініі раз пачынаюць публіку.

Пераканаўчы вобраз мяшчаны Мігачова ў выкананні маладой артэсткі Е. Яленскай.

Каштоўна праца С. Кавязінай над вобразам купчыхі Феціні Міронаўны. Праба толькі пераперагчы маладую артэстку ад знешніх фарбаў, самаабаванні, якія штурхаюць да пачатку яе вайконых рысаў, а не глыбокага раскрыцця характару.

Аб п'есных сцэнічных здольнасцях гаворыць і прапа над роллю купца Ліпшкіна (В. Розанка), страпача Патрыція (М. Пятроў).

Слабым месцам у спектаклі, нават вучэбным, з'яўляецца вобраз Бакулына (У. Міхаскі), які не жыве ў вобразе, а дэманструе свае пачуцці. Вельмі нехайны і грим актэра.

Парушаюць ансамбль выданыя пераважы — квартальны Ляўта (Г. Вяснова) і стражнікі. Яны нібы прыйшлі з другога спектакля.

Хочацца напамініць маладым актэрам аб той патрабавальнасці, з якой ставіцца К. Станіслаўскі да кожнага выхадца на сцэну і нават праходу да кулісамі, да шуму натоўпу, ці галасоў птушак. Успомнім, як Масквін, Лужскі і сам Станіслаўскі імпрывізавалі да кулісамі ў спектаклі «Тры сястры» іччабятанне птушак. Імяна так павіны стаяць да кожнага кроку на сцэне і за сцэнай намы маладыя актэры.

Спектакль закончыўся. Чутны яшчэ апладысменты маладым актэрам-дэбютантам, і як прыёмна гэта радасць, першыя апладысменты перадад усугупленнем у новае творчае жыццё на сцэну нашых тэатраў. Я думаю, маладыя актэры не пакрыўдзяцца за шчырыя заўвагі, зробленыя не для таго, каб засмуціць іх сэрца, а для таго, каб не заблыліся на ны тыя сур'язныя абавязкі нават пасля атрымання дыпламу, да якіх заклікае нас А. Астроўскі: «Актэрам нельга нарадзіцца, таксама як нельга нарадзіцца крышчачам, оперным спеваком, жывапісам, скульптарам, драматычным пісьменнікам; нараджаюцца людзі з тымі ці іншымі здольнасцямі, з тымі ці іншымі прызначэннямі, а астатняе даецца артэстычным выхаваннем, напружанай працай, строгай выпрацоўкай тэхнікі».

Ул. СТЭЛЬМАХ.

Год назваў драматычнаму калектыву клуба станцыі Магілёў было прысвоена званне Народнага тэатра. За гэты час самадзейныя артэсты паставілі чатыры многаактэрыя і тры аднаактэрыя спектаклі. Да Першамайскага свята яны рыхтуюць спектакль па п'есе М. Алтухова «Родная маці».

На здымку: сцэна з чацвёртага акта спектакля па п'есе Ю. Чапурына «Меч і зорка».

Фота В. Лупейкі. Фотакроніка БЕЛТА.

Чытаюць рабочыя саўгаса

У Шылавіцкім Доме культуры клуба станцыі Магілёў было прысвоена званне Народнага тэатра. За гэты час самадзейныя артэсты паставілі чатыры многаактэрыя і тры аднаактэрыя спектаклі. Да Першамайскага свята яны рыхтуюць спектакль па п'есе М. Алтухова «Родная маці».

У Шылавіцкім Доме культуры клуба станцыі Магілёў было прысвоена званне Народнага тэатра. За гэты час самадзейныя артэсты паставілі чатыры многаактэрыя і тры аднаактэрыя спектаклі. Да Першамайскага свята яны рыхтуюць спектакль па п'есе М. Алтухова «Родная маці».

У Шылавіцкім Доме культуры клуба станцыі Магілёў было прысвоена званне Народнага тэатра. За гэты час самадзейныя артэсты паставілі чатыры многаактэрыя і тры аднаактэрыя спектаклі. Да Першамайскага свята яны рыхтуюць спектакль па п'есе М. Алтухова «Родная маці».

У Шылавіцкім Доме культуры клуба станцыі Магілёў было прысвоена званне Народнага тэатра. За гэты час самадзейныя артэсты паставілі чатыры многаактэрыя і тры аднаактэрыя спектаклі. Да Першамайскага свята яны рыхтуюць спектакль па п'есе М. Алтухова «Родная маці».

У Шылавіцкім Доме культуры клуба станцыі Магілёў было прысвоена званне Народнага тэатра. За гэты час самадзейныя артэсты паставілі чатыры многаактэрыя і тры аднаактэрыя спектаклі. Да Першамайскага свята яны рыхтуюць спектакль па п'есе М. Алтухова «Родная маці».

У Шылавіцкім Доме культуры клуба станцыі Магілёў было прысвоена званне Народнага тэатра. За гэты час самадзейныя артэсты паставілі чатыры многаактэрыя і тры аднаактэрыя спектаклі. Да Першамайскага свята яны рыхтуюць спектакль па п'есе М. Алтухова «Родная маці».

У Шылавіцкім Доме культуры клуба станцыі Магілёў было прысвоена званне Народнага тэатра. За гэты час самадзейныя артэсты паставілі чатыры многаактэрыя і тры аднаактэрыя спектаклі. Да Першамайскага свята яны рыхтуюць спектакль па п'есе М. Алтухова «Родная маці».

У Шылавіцкім Доме культуры клуба станцыі Магілёў было прысвоена званне Народнага тэатра. За гэты час самадзейныя артэсты паставілі чатыры многаактэрыя і тры аднаактэрыя спектаклі. Да Першамайскага свята яны рыхтуюць спектакль па п'есе М. Алтухова «Родная маці».

У Шылавіцкім Доме культуры клуба станцыі Магілёў было прысвоена званне Народнага тэатра. За гэты час самадзейныя артэсты паставілі чатыры многаактэрыя і тры аднаактэрыя спектаклі. Да Першамайскага свята яны рыхтуюць спектакль па п'есе М. Алтухова «Родная маці».

У Шылавіцкім Доме культуры клуба станцыі Магілёў было прысвоена званне Народнага тэатра. За гэты час самадзейныя артэсты паставілі чатыры многаактэрыя і тры аднаактэрыя спектаклі. Да Першамайскага свята яны рыхтуюць спектакль па п'есе М. Алтухова «Родная маці».

У Шылавіцкім Доме культуры клуба станцыі Магілёў было прысвоена званне Народнага тэатра. За гэты час самадзейныя артэсты паставілі чатыры многаактэрыя і тры аднаактэрыя спектаклі. Да Першамайскага свята яны рыхтуюць спектакль па п'есе М. Алтухова «Родная маці».

У Шылавіцкім Доме культуры клуба станцыі Магілёў было прысвоена званне Народнага тэатра. За гэты час самадзейныя артэсты паставілі чатыры многаактэрыя і тры аднаактэрыя спектаклі. Да Першамайскага свята яны рыхтуюць спектакль па п'есе М. Алтухова «Родная маці».

У Шылавіцкім Доме культуры клуба станцыі Магілёў было прысвоена званне Народнага тэатра. За гэты час самадзейныя артэсты паставілі чатыры многаактэрыя і тры аднаактэрыя спектаклі. Да Першамайскага свята яны рыхтуюць спектакль па п'есе М. Алтухова «Родная маці».

У Шылавіцкім Доме культуры клуба станцыі Магілёў было прысвоена званне Народнага тэатра. За гэты час самадзейныя артэсты паставілі чатыры многаактэрыя і тры аднаактэрыя спектаклі. Да Першамайскага свята яны рыхтуюць спектакль па п'есе М. Алтухова «Родная маці».

У Шылавіцкім Доме культуры клуба станцыі Магілёў было прысвоена званне Народнага тэатра. За гэты час самадзейныя артэсты паставілі чатыры многаактэрыя і тры аднаактэрыя спектаклі. Да Першамайскага свята яны рыхтуюць спектакль па п'есе М. Алтухова «Родная маці».

У Шылавіцкім Доме культуры клуба станцыі Магілёў было прысвоена званне Народнага тэатра. За гэты час самадзейныя артэсты паставілі чатыры многаактэрыя і тры аднаактэрыя спектаклі. Да Першамайскага свята яны рыхтуюць спектакль па п'есе М. Алтухова «Родная маці».

У Шылавіцкім Доме культуры клуба станцыі Магілёў было прысвоена званне Народнага тэатра. За гэты час самадзейныя артэсты паставілі чатыры многаактэрыя і тры аднаактэрыя спектаклі. Да Першамайскага свята яны рыхтуюць спектакль па п'есе М. Алтухова «Родная маці».

У Шылавіцкім Доме культуры клуба станцыі Магілёў было прысвоена званне Народнага тэатра. За гэты час самадзейныя артэсты паставілі чатыры многаактэрыя і тры аднаактэрыя спектаклі. Да Першамайскага свята яны рыхтуюць спектакль па п'есе М. Алтухова «Родная маці».

СУРОВА І ПРАЎДЗІВА

Аповесць В. Быкава «Жураўліны крык» («Малодосць» № 2, 1960) прыяе нас да восні — неабдыганага 1941 г. Зьявіліся ў баях подка, калі адарваці ад азірагала ворага, пакідае на чыгуначным пераездзе аэсон з шасці байцоў. Ім трэба на суткі затрымаць фашыстаў. Як паводзяць сябе гэтыя людзі ў момант найцяжэйшага выпрабавання? Чым яны жывуць? Што адных узнімае на гераічны подвиг, а другіх вядзе да здрады?

Падзеі ў аповесці ахопваюць менш сутак. Каб паказаць, як складвалася жыццёвая філасофія герояў твора, аўтар часта выходзіць за рамкі сюжэта, канцэнтруючы ўвагу на іх мінулыя, шукаючы там адказу на пастаўленыя пытанні.

Есьць што абараняць ад ворага старшыні Карпенку. Калі ё ё Саветскага ўлада, быў ё ё ё ё жыццё безмялельным гарапашнікам. Саветскага ўлада дала яму адуканьне, выхавала яго. Вопытны, спрактыкаваны камандзір, удзельнік баёў з белафінамі, ё ё разумеў ўсю сур'язнасць даручайвай яму справы. Магчыма, прыдзецца загінуць у няроўнай сутцыцы. Але загал камбата — гэта загад Радзімы. Таму Карпенка выконвае яго да апошняга дыхання.

У аповесці правілася ўменне аўтара надзяляць сваіх герояў індывідуальнымі рысамі і якасцямі, умение выбраць патрэбны для раскрыцця вобраза матэрыял, пераказнаўча паказаць працэс фарміравання характэра, глыбока пранікнуць у псіхалогію чалавека.

Крок за крокам прасочваюцца жыццёвыя шляхі Ішаніцкага. Гэта чалавек, у якім топча рысы Тварыцкага — рысы ўласнага. «З трыма і яшчэ нічо не меў клопатоў», — гаворыць ё ё Сісты. У свой час Ішаніцкаму «не хапала адвагі» парываць з бацькам-кулакком, бо «зьярнуць ўласнасці» моцна ўкаранілася з дзяцінства ў яго душы. Аўтар не адмаўляе і таго, што ператварэнню Ішаніцкага ў адрадка садейчынічалі таксама аб'ектыўныя прычыны: сустрэліся на жыццёвым шляху чарствыя людзі, якія не захачелі глядзець глыбей ў яго душу, адштурхвалі ад калектыву. Трэба зазначыць, што гэтыя знешнія фактары ў аповесці ў значнай меры перадажаны. Галоўнымі былі тры перагарны, што зьявлялі Ішаніцкага з мінулым. Ішаніцкі больш страпны і неабспечы з Тварыцкага. Прага да ўласнасці спалучаецца ў ім з п'анавісцю да ўсяго саветскага. «Толькі сам сабе, наперак усім», — вось той нескладаны прынцып, якім кіруецца Ішаніцкі, звывіў ў жыцці да хлусні, ашуканства. Ё ё кіпіць са слабаішч, баіцца і ненавідзіць мацнейшых. На фронце ё ё толькі чакае зручнага моманту, каб здацца ў палон. Што можа быць агідней за чалавека, які ў пажыці для радзімы кае кідае аброну? Ішаніцкі верай і праўдай гатовы служыць фашыстам. «О, тады Ішаніцкі», — разважае ё ё, — паказаў ё ё свае здольнасці, даказаў ё ё алегкунам, што яны не памыліліся ў ім». «Сабаку — сабака смерць», — кажа народная мудрасць. Прыкочаны тымі, у каго ё ё шукаў здзяйснення сваіх мар, Ішаніцкі памірае з усведманнем «жыцця інявісці да немцаў, да тых на пераездзе, што яшчэ заставаліся жыць, да сябе, апукалага сабою, і да ўсяго блага свету».

А вось паводзіны Аўсеева. Наблюджачы немцы. Карпенка рыхтуецца да бою, а Аўсееў «хуценька скочыў у траншэю і прытуліўся ў яеціцы». Сісты аглядае дарогу, «высунуўшыся а капота», а Аўсееў — німа прыгнуўшыся да бруствера. Перад боем Сісты «напружыўся за напаленым патэрамам», а Аўсееў «сунуўся галавою пад бруствер». Пасля таго, як гітлераўцы ў першы раз былі адбіты, Сісты «храбра, расшпілюшы шыю, увзвілься гурдымі на бруствер». А ў час бою Аўсееў са здыччым позіракам, «уцуюшы голу ў плечы, корчыўся ў яеціцы». Да тых аўтарскіх характэрыстык тлумачэнні не патрабуюцца.

Згодна з жыццёвай праўдай, Быкаў сурова і проста з пазіцыі сённяшняга дня, расказвае пра першыя месяцы вайны, пра вымушанае адступленне, не падфарбоўваючы рэалісці, не хаваючы цяжкасцей. Невыноная горчы адступлення. Але ў сэрцах вайноў — негасалыя вера ў перамогу. Толькі саветскі салдат мог думаць у той час: «Ну, чакай, дабаромся». Цяя непераможнасці саветскіх людзей скразным матывам праходзіць праз увесь твор.

У апаўдальнай манеры аповесці ацэняюцца стрыманасці, аўтар нібы хоча застацца ў баку ад паказаных падзей. Але гэта толькі здаецца. Аўтарскае ў ўсёды прысутнічае ў творы. Праз лакаччю матываў праявляюцца непрыкрытыя нянавісць да Ішаніцкага, які «садурачы абаўважэўваў грамадзяніна Саветскай краіны», агіда да Аўсеева, гордасць за Карпенку, Сісты, Галышка, Фішара.

З глыбокай сімпатыйяю намалеваны вобраз Фішара. Малады здольны вучоны, бязмежна любюбы ў мастацтва, быў захоплены вайной зьянатаў. Далёкаму ад жыццёвых клопатоў, Фішару цяжка ў арміі ў першы час. Але суровыя ваенныя будні паступова вытравілі з яго «чыстага» вучонага. «Пакуты і марудна нараджаўся ў ім той, на каго ё ё менш за ўсё рыхтаваў сябе, — нараджаўся баец».

Аўтар некалькімі штырамі стварае вобразы вайконых чалавека. Прычым партрэт рысуюцца не адразу, а паступова, рыса за рысай. Вос Карпенка — мужны, прысадысты, шыракатары, з рачунчымі вачыма, цяжкімі сківіцамі, калючымі шырокімі брывамі, жылістай шыяй і нізкім шырокім ілбом. Вокавы партрэт дамагае раскрыць унутраны свет чалавека. Адразу выклікае нешта непрыемнае і наспарожвае сваім выглядан непаваротлівы мардацкі Ішаніцкі з тлустымі вуснамі, ленаватой ухмылкай і вузкімі вачыма. Асабліва ўвагу атэрае аўтар на выраз вачой героя. У вачах Фішара далёкая стрыманая думка. У Галышка — свежыя сумныя вочы, якія то чысцяць сніна, то панямаюць і наспарожваюць, то поўныя шырага захвалення. У вачах Сісты — ўсе перамены яго настрою: разумная ціхасць, жывая цікаўнасць, зьяючарадасць, зухватая гарызнасць.

Удалася Быкаву карціна бою.

да бою, а Аўсееў «хуценька скочыў у траншэю і прытуліўся ў яеціцы». Сісты аглядае дарогу, «высунуўшыся а капота», а Аўсееў — німа прыгнуўшыся да бруствера. Перад боем Сісты «напружыўся за напаленым патэрамам», а Аўсееў «сунуўся галавою пад бруствер». Пасля таго, як гітлераўцы ў першы раз былі адбіты, Сісты «храбра, расшпілюшы шыю, увзвілься гурдымі на бруствер». А ў час бою Аўсееў са здыччым позіракам, «уцуюшы голу ў плечы, корчыўся ў яеціцы». Да тых аўтарскіх характэрыстык тлумачэнні не патрабуюцца.

Згодна з жыццёвай праўдай, Быкаў сурова і проста з пазіцыі сённяшняга дня, расказвае пра першыя месяцы вайны, пра вымушанае адступленне, не падфарбоўваючы рэалісці, не хаваючы цяжкасцей. Невыноная горчы адступлення. Але ў сэрцах вайноў — негасалыя вера ў перамогу. Толькі саветскі салдат мог думаць у той час: «Ну, чакай, дабаромся». Цяя непераможнасці саветскіх людзей скразным матывам праходзіць праз увесь твор.

У апаўдальнай манеры аповесці ацэняюцца стрыманасці, аўтар нібы хоча застацца ў баку ад паказаных падзей. Але гэта толькі здаецца. Аўтарскае ў ўсёды прысутнічае ў творы. Праз лакаччю матываў праявляюцца непрыкрытыя нянавісць да Ішаніцкага, які «садурачы абаўважэўваў грамадзяніна Саветскай краіны», агіда да Аўсеева, гордасць за Карпенку, Сісты, Галышка, Фішара.

З глыбокай сімпатыйяю намалеваны вобраз Фішара. Малады здольны вучоны, бязмежна любюбы ў мастацтва, быў захоплены вайной зьянатаў. Далёкаму ад жыццёвых клопатоў, Фішару цяжка ў арміі ў першы час. Але суровыя ваенныя будні паступова вытравілі з яго «чыстага» вучонага. «Пакуты і марудна нараджаўся ў ім той, на каго ё ё менш за ўсё рыхтаваў сябе, — нараджаўся баец».

Аўтар некалькімі штырамі стварае вобразы вайконых чалавека. Прычым партрэт рысуюцца не адразу, а паступова, рыса за рысай. Вос Карпенка — мужны, прысадысты, шыракатары, з рачунчымі вачыма, цяжкімі сківіцамі, калючымі шырокімі брывамі, жылістай шыяй і нізкім шырокім ілбом. Вокавы партрэт дамагае раскрыць унутраны свет чалавека. Адразу выклікае нешта непрыемнае і наспарожвае сваім выглядан непаваротлівы мардацкі Ішаніцкі з тлустымі вуснамі, ленаватой ухмылкай і вузкімі вачыма. Асабліва ўвагу атэрае аўтар на выраз вачой героя. У вачах Фішара далёкая стрыманая думка. У Галышка — свежыя сумныя вочы, якія то чысцяць сніна, то панямаюць і наспарожваюць, то поўныя шырага захвалення. У вачах Сісты — ўсе перамены яго настрою: разумная ціхасць, жывая цікаўнасць, зьяючарадасць, зухватая гарызнасць.

Удалася Быкаву карціна бою.

стойкасць, мужнасць саветскіх вайноў. У няроўнай сутцыцы гінуць Фішар, Карпенка, Ахвэрочны жыццём, падрывае варажы танк добраахвотнік Сісты, прымушаны фашыстаў у паліны адступіць. Не застацца шанцаў на выратаванне ў Галышка, ды ё ё не шукае іх. Алканасць пераэд загінуўшымі таварышамі, абавязна пераэд Радзімай кіруюць ім, калі ё ё страляе па ўсекага Аўсеева. У трагічнай канцоўцы аповесці гучыць жыццёва-радзінны аптымізм, прасцадленне няадамнасці саветскага народа. Хіба здольны перамагчы гітлераўцы духотымлівы народ, калі супраць аднаго дрэна ўзнікае вясемнаціпацігалавага зноканы пасылаюць «статак крыжастых страшліваў» — танкаў і пажыкі павяліва гарматы? Там, дзе ёсьць голы адліг саветскі салдат, вораг не пройдзе.

Аповесць напісана добрай мовай. Аўтар індывідуалізуе мову сваіх герояў. Найбольш характэрная гаворка Сісты, вобразная, поўная прымавак:

— Не вошы мяне заеді, а маладосць загубіла.

— Трудная жытхуа марская, а прывык — нішто. Мора, яно вабінае, — і муштрое, і не адтускае, як капрызна каханка. Часам дзпачэ за штуром, свет белы праклянем, а сніхне, улагодзіцца — лепшага і не траба; прастор, веер, — мілаа душа, ярына зялёная.

Тое аспродзе, у якім Сісты паўны час знаходзіўся, таксама павіна адбіта на яго мове: сторагашнік, турацкі бог, лабіна, душа кацеечная, ахмурыў, бяліба, дзеўка такая — палычкі абжаж, сто чарпэй і бочка рому і г. л.

Сустрэнем у аповесці і шпэраг ішчавых моўных знаходак. Аўтар заўважае, як вецер гнаў шпэрацкі статак лісця, як «шчымяна шпэрагэлаку адсдойвала зямлю ад неба», пусе, як выспівае сваю воевонскую песню сохлы быльнбг, адтывае «гротыны жалывы стоги наваколля» ад разрыўаў і стрэлаў

